

Eesti omavalitsuste ja valdkonna koostöö arengust

Sulev Lääne, Eerik-Juhan Truuväli, Sulev Mäeltsemees, Raivo Vare,
Leif Kalev, Georg Sootla, Kersten Kattai, Vallo Olle, Eve East MTÜ Polis

Eesti III Omavalitsuspäev

Narva, 28.09.2018

HALDUSREFORM: PALJU ÕNNE & EDU VALLAD JA LINNAD

- ▶ Õnne ja edu kõigile uutele ja ka vanades piirides jätkavatele valdadele ja linnadele ning nende poliitikutele, ametnikele ning loomulikult elanikele.
- ▶ Suurt üldistust tehes võib väita, et äsjane haldusreform oli Eestis viies suur ning loodetavalt positiivne muudatus omavalitsusmaastikul:
- ▶ Esimene toimus koos eestlaste ja lätlaste avaliku halduse loomisesega 1866, kui 1. oktoobril jõustus esimene avaliku halduse seadus “Makoggukonna Seadus Baltia-merre kubbermangudele. Ria-, Tallinna- ja Kura-male”.
- ▶ Teiseks võib pidada 1890. aastatel läbi viidud radikaalset haldusterritoriaalset reformi, mille käigus esialgu mõisate kaupa moodustunud umbes tuhandest vallast jäi alles ca 400.

Eesti Vabariik & omavalitsusreform

- ▶ Kogu eelnev protsess oli üheks olulisemaks tingimuseks, et Eesti riik tekkida ja areneda suutis. Oli ju rahval omavalitsuste kaudu võimalus õppida ise oma elu korraldama ja juhtima.
- ▶ Kolmas suur muudatus toimus juba Eesti Vabariigis, kui 1938. aastal viidi läbi suur haldus-territoriaalne reform ning koos piiride reformiga loodi ka täielikult oma kohaliku omavalitsuse õiguskord koos valla-, linna- ja maakonnaseadustega;
- ▶ **1. aprillist 1939 jäi 365 vallast alles 248, millele lisandus 33 linna.**

V HALDUSREFORM ON TOIMUNUD ...

- ▶ Neljas reform toimus koos Eesti taasiseseisvumisega `80 lõpus ja `90 alguses, kui aastakümneid kehtinud nõukoguse süsteem asendati demokraatliku omavalitsussüsteemiga koos vastava õigusliku baasi, korralduse, finantseerimise jm sarnasega. Reformi osaks oli ka omavalitsusliku staatuse omistamine ning esimesteks olid siin teadaolevalt 1. oktoobril Muhu vald ja Kuressaare linn.
- ▶ Viies reform algas möödunud aastal ning selle haldus-territoriaalne osa sai uue süsteemi koos oktoobris toimunud valimistega. Palju õnne ja edu kõigile, kes valimiste tulemusena nüüd Eesti omavalitsusi juhivad ja nende tegevust korraldavad. Teie roll ja vastutus on eriline, kuna alati on esmaloojatele antud suuremad võimalused aga ka suurem vastutus.

Koos eelnevaga on oluline, et üks etapp, st haldus-territoriaalne osa on saanud teatud lahenduse, kuid loodetavasti sellega kogu protsess ei piirdu.

1. OKTOOBER KUI SÜMBOL

- ▶ Omavalitsuspäeva tähistamegi eelnevat kokku võttes just 1. oktoobril, kuna siis asuti nii 1866 kui ka 1990 looma täiesti uut - oma omavalitsust.
- ▶ Eesti I Omavalitsuspäev toimus 4.10.2016 Riigikogu Konverentsikeskuses ning sellega tähistati 150. aasta möödumist Eesti avaliku halduse loomisest.
- ▶ II Omavalitsuspäev võttis aga möödunud aastal suures plaanis kokku 28 aastat toimunud süsteemi ja avaldas tunnustust selle loojatele ja arendajatele.

OMAVALITSUSED JA EESTI AJALOOLISTES ETNILISTES PIIRIDES TAASTAMINE

Ajutise Walitsuse otsused 30. märtsil 1917 a.

**Eesti kubermangu administratiwlise walitsuse ja kohaliku oma-
walitsuse ajutise korra kohta.**

I.

Eesti kubermangu külge liita Liiwi kubermangu Tartu-, Wõru-, Wiljandi-, Pärnu- ja Saaremaa maakonnad.

II.

Eesti ja Liiwi kubermangude piir kindlaks määrata järgmiste määruste põhjal.

1. Piiräärsete waldade Eesti wõi Läti rahwuse külge liitmise määrab ära iseäraline lepituskomisjon.

Manifest kõigile Eestimaa rahwastele

24.02.1918

- ▶ Eestimaa tema ajaloolistes ja etnografilistes piirides kuulutatakse tänasest peale iseseiswaks demokratliseks wabariigiks.
- ▶ Iseseiswa Eesti wabariigi piiridesse kuuluvad: Harjumaa, Läänemaa, Järvamaa, Wirumaa ühes Narwa linna ja tema ümbruskonnaga, Tartumaa, Wõrumaa, Wiljandimaa ja Pärnumaa ühes Lääne mere saartega - Saare-, Hiiu- ja Muhumaaga ja teistega, kus Eesti rahwas suures enamuses põliselt asumas. Wabariigi piiride lõplik kindlaksmääramine Lätimaa ja Wene riigi piiriäärsetes maakohtades sünnib rahvahääletamise teel, kui praegune ilmasõda lõppenud.
- ▶ 5. Linna-, maakonna- ja wallaomavalitsuse asutused kutsutakse wiibimata oma wägiwaldselt katkestatud tööd jatkama.

VALLAVANEMAD: PROTEST

Riias 10. aprillil 1918

- ▶ Meie, allakirjutanud nelja Eesti maakonna vallavanemate esitajad, kes siin võõraste linna kokku oleme käsutatud, anname sellega teada:
- ▶ 1) et meid Eesti valdade elanikud 1866. aasta vallakogukonna seaduse põhjal on valinud, see seadus aga vallavanematele mitte õigust ei anna valla elanikkude nimel riigi- ja valitsusekorra muutmist meie maa kohta ise ära otsustada või niisuguseks otsustamiseks oma esitajaid kuhugi asutusesse valida, siis ei või meie endid eeltähendatud küsimuste otsustamiseks Eesti elanikkude seaduslikeks esitajateks pidada, ega arva meie enesel võimu ja volitusi olevat maa ja rahva kohta siduvaid otsuseid teha...
- ▶ Meie ei võta sellepärast mingisugusest hääletamisest osa, millega Eesti rahva ehk Eesti maaosade tulevikku tahetakse siin ära otsustada

Professor Wolfgang Drechsler

- ▶ Eesti riik on ajalooliselt välja kasvanud kohalikest omavalitsustest ja eestlased on elanud kogukondlikus iseorganiseerimises kui ühisele struktuuris sajandeid kauem peaaegu koigist Euroopa rahvastest

OMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ & SENISE ARENGU JA SÜSTEEMI LÕPP

- ▶ 1920. loodi Eesti Linnade Liit
- ▶ 1921 Eesti Maakondade Liit, hiljem nimetus muutus, Eesti Maaomavalitsuste Liit, EMOL
- ▶ 17. augustil 1940 mõlemad liidud likvideeriti
- ▶ Uus nõukogude režiim soovis kaotada rahva mälust omavalitsusliku mõtte ja selle toimimise kogemuse

OMAVALITSUSED & RIIKLUSE VUNDAMENDI TAASTAMINE

► Ülemnõukogu 8. augusti 1989. a otsus "Haldusreformi läbiviimisest Eesti NSVs", mis oli esimene uue avaliku halduse loomise õigusakt

10. november 1989. a võeti vastu kohaliku omavalitsuse aluste seadus, mis oli esimene demokraatliku omavalitsussüsteemi loomise dokument Eestis ja Kesk- ja Ida-Euroopas

10. detsember 1989. a toimusid Eestis esimesed demokraatlikud valimised enam kui poolsajandi jooksul

OMAVALITSUS JA LIIDUD 1989-1993

- ▶ I TASAND: vald, alev, maakondlik linn
- ▶ VOLIKOGU
- ▶ VALITSUS/VALLAVANEM/ALEVIVANEM/LINNAPEA/REVISJONIKOMISJON

II TASAND: MAAKOND & VABARIIKLIK LINN

- ▶ Maavolikogu
- ▶ Maavanem
- ▶ Maavolikogu esimees
- ▶ Maavalitsus
- ▶ RIIK & Ülemnõukogu/Riigikogu/Valitsus
- ▶ 1989 ja 1990 taastati ELL ja EMOL tegevus. Omavalitsused ja nende liidud asusid taas täitma oma rolli nii siseriiklikus kui ka rahvusvahelises valdkonnas.

PÕHISEADUSE ASSAMBLEE JA UUS ÕIGUSKORD

- ▶ 28.06.1992 EESTI VABARIIGI PÕHISEADUS

- ▶ § 154 Paragrahv 154

- ▶ Kõiki kohaliku elu küsimusi otsustavad ja korraldavad kohalikud omavalitsused, kes tegutsevad seaduste alusel iseseisvalt.

Kohalikule omavalitsusele võib panna kohustusi ainult seaduse alusel või kokkuleppel kohaliku omavalitsusega. Seadusega kohalikule omavalitsusele pandud riiklike kohustustega seotud kulud kaetakse riigieelarvest.

- ▶ Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. Vastu võetud 02.06.1993

1994.AASTAL OMAVALITSUSTE ÜLERIIGILINE NÕUPÄEV & JÄTKUB OMAVALITSUSTE KOOSTÖÖ ARENG

2002 võeti vastu nn omavalitsusliitude seadus;

2004 alustas tegevust koostöövõrgustik MTÜ Polis koordineerimisel;

2010 Riigikogus olulise tähtsusega riiklike küsimus: riigi ja kohalike omavalitsuste partnerlusest;

2012 Eestimaa Linnade ja Valdade Üldkogu;

27.02.2018 Koostöö idee on realiseerunud uues vormis: toimus Eesti Linnade ja Valdade Liidu loomine ja jätkub koostöö ...

HALDUSREFORMIST JA SELLEGA SEONDUVATEST VÕIMALIKEST JÄTKUTEGEVUSTEST

Põhiseaduse ja KOKS-i järgselt on jätkunud lainetena haldusreformi katsed. Olulisematena võib tuua reformikavad, mille esitasid ministrid: Peep Aru, Tarmo Loodus, Jaan Õunapuu, Vallo Reimaa, Siim-Valmar Kiisler.

2016. aastal Arto Aasa koordineerimisel alustatud haldusreformi tegevusi jätkasid ministrid Mihhail Korb ja Jaak Aab, nüüd minister Janek Mäggi

Tänaseks on toimunud Eestis haldusreformi üks osa – haldus-territoriaalne reform - omavalitsussüsteemile uue õigusliku, sotsiaalmajandusliku ja korraldusliku sisu andmine on loodetavasti suures osas alles ees.

KOOSTÖÖ KUI VÕTMESÕNA

- ▶ MTÜ Polis ja partnerite erinevad foorumid on esile tõstnud nii omavalitsuste ajaloolist rolli kui ka tänapäeva väljakutseid ning püüdnud koos leida sobilikke lahendusteid. Koostöö osapoolteks on nii riigi ja omavalitsuste kui ka ülikoolide ja teiste valdkonna institutsioonide esindajad.
- ▶ Olulised partnerid: Riigikogu, Rahandusministeerium, Tallinna Ülikool, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Harjumaa Omavalitsuste Liit, Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit, Tallinn, Narva, Euroopa Komisjoni Eesti Esindus, Põhjamaade Ministrite Nõukogu esindus Eestis, Tallinna Tehnikaülikool, Tartu Ülikool, üleriigiliste kohaliku omavalitsuste liitude vanematekogu, Haldusjuristide Ühendus, Valla- ja Linnasekretäride Selts ning Eesti Omavalitsusliitude Ühendus jt.

Omavalitsuse arengu võtmeks on elanikke rahuldav tasakaal enesekorralduse ja osutatavate teenuste ning ühiskonna arengu vajaduste ja võimaluste vahel, sõltumata inimese elukohast.

OLULISEMAD MÄRKSIKONAD

- ▶ Põhiseadus ja harta
- ▶ Subsidiaarsus
- ▶ Autonomia, sh fiskaalautonomiam
- ▶ Otsustuste teaduspõhisuse tagamine ning vajalike avaliku võimu erinevate osade ning poliitikute, teadlaste ja spetsialistide koostöömehhanismide väljatöötamine ning realiseerimine
- ▶ Eesti tasakaalustatud regionaalne areng
- ▶ Põhjamaad ja nende kogemus
- ▶ Alustatud haldusreformi läbiviimine viisil, mis tagab omavalitsuste demokraatliku toimimise ja elanikele vajalike teenuste kättesaadavuse ...

10 TEESI: EESTI KOHALIKU OMAVALITSUSE JA REGIONAALTASANDI VÕIMALIKUD ARENGUSUUNAD

Varasema analüüsi baasil on täpsustud 10 TEESI, mis võiksid olla üheks võimalikuks edasise analüüsi ja arutelude aluseks. Esmakordselt rääkisime nendest 19.02.2018 toimunud foorumil Riigikogus.

Põhjalikumalt olid teesid päevakoras 14.05.2018 Tallinna Ülikoolis toimunud konverentsil

Eesmärgiks on jätkata arutelu ning selle võimaliku tulemusena luua meie seniste ning teiste demokraatlike riikide kogemuste baasil valdkonna pikema perioodi strateegiline visioonidokument, mis analüüsiks põhiprobleeme ja kajastaks vastavaid arenguid, kuid annaks ka tõusetunud küsimustele võimalikke lahendusettepanekuid.

TALLINNA ÜLIKOOL FOORUM 14.05.2018

Eesti omavalitsus täna ja tulevik - 10 teesi ja mis edasi?

1. Riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesannete jaotuse areng suunaga omavalitsuslike ülesannete tunduval suurendamisele ning sellele vastava õigusliku, poliitilise, korraldusliku ja finantsilise süsteemi väljaarendamisele; analüüsida võimalusi valdkonnas teiste riikide kogemuste arvestamiseks, sealjuures eksperimentide ning pilootprojektide kaudu;

Eeskujuks võiks siin olla nn Põhjamaade mudel.

2. Kohaliku omavalitsuse finantsautonoomia oluline suurendamine, sealhulgas läbi kohalike maksude süsteemi sisulise loomise;

Aluseks hartas, sh selle artiklis 9 sätestatu. Kogu kohalike maksude süsteem vajaks ümberkorraldamist.

Kohaliku omavalitsuste üksuste omavaheliste ja riigi institutsioonidega suhete teisenemine

3. Kohaliku omavalitsuste üksuste omavaheliste ja riigi institutsioonidega suhete teisenemine konkurentsipõhistest koostööpõhisteks ning vastavate tingimuste loomine; nii internse kui ka eksternse kontrolli ja järelevalve mehhanismi kaasajastamine;

Luu vajalik õiguslik baas; ümber korraldada omavalitsuste internse kontrolli mehhanismid, mis võimaldaks eksterne kontrolli tunduvat vähendamist ja sellest tulenevalt enesekorralduse ja vastutuse olulist suurenemist.

4. Riigi regionaalselt tasakaalustatud arengu tagamine ja ääremaastumise pidurdamine; Eesti jätkusuutliku arengu tagamise üks olulisemaid küsimusi. Eeldab oluliste õiguslike, finantsiliste, institutsionaalsete jms muudatuste ettevalmistamist ja terviklikku realiseerimist.

PEAMISED VÄLJAKUTSED JA POLIITIKASOOVITUSED KOHALIKU OMAVALITSUSE JA REGIONAALTASANDI ARENGUS

5. Regionaalhalduse ja -juhtimise ümberkorraldamine, vähendades seejuures ametkondlikku killustatust, parandades regionaalset koordinatsiooni ja töötades välja vajalikud õiguslikud, poliitilised, korralduslikud ja finantsilised mehhanismid; harukondliku ja territoriaalse juhtimise tasakaalu tagamine; analüüsida EL valdkonnaga seonduvate vahendite kasutamise praktikat ning võimalusi kohaliku omavalitsuse ja regionaalvaldkonna arengu aspektist; analüüsida ja vajadusel määratleda Tallinna võimalikud erisused avaliku võimu teostamisel ning luua pealinna regiooni asjakohane õiguslik jms baas;

Harukondliku halduse prevaleerimisele on vajalik leida regionaalne tasakaal. Üheks võimaluseks oleks regionaalsete omavalitsusliitude sisuline ümberkorraldamine, andes neile näiteks vajadusel ka avalik-õigusliku staatuse.

Lisaks regionaalsele riigisisesele mõõtmele tuleks läbi töötada ka seosed EL-ga ning seda nii õiguslikust, korralduslikust kui ka finantsilisest aspektist. Olukord, kus regionaalse arengu lõhe Tallinna ja Harjumaa ning muu Eesti vahel jätkuvalt kasvab, vajab mõlema osapoole jaoks olulisi ümberkorraldusi, mis tagaks nende jätkusuutliku toimimise.

KOOSTÖÖ RIIGIKOGUGA, sh MAAELU KOMISJONIGA

6. Ühtse, laia pädevusega ja efektiivselt toimiva üleriigilise omavalitsusliidu kujundamine ja valdkonnas partnerluse arendamine; omavalitsuste üleriigilise ja regionaalse koostöö mehhanismide loomine, sh ühiste probleemide lahendamiseks

Eeskujuks võiks olla nn Põhjamaade mudel, sh mõningate avalik-õiguslike ülesannete täitmine, näiteks töandja ülesanded jm. Oluline oleks samuti liitude rolli suurenemine arengualastes küsimustes ning koos sellega nende aktiivsem lülitumine riigi ja ülikoolide koostöö võrgustikku. Näitena Soomes Kuntaliitto, Tampere Ülikool ja Rahandusministeerium jt.

7. Omavalitsustele sisulise rolli ja ka vastutuse määratlemine ettevõtluskeskkonna kujundamises koostöös riigi kesktasandiga, arvestades valdkondlikke poliitikaid. Näiteks haridus- ja tööjõu poliitika on üks võtmevaldkondi elujõulise kohaliku omavalitsuse ja regionaalpoliitika tagamiseks. Koolikorraldus ja hariduse andmine on Eestis olnud omavalitsuse üks tuumikfunktsioone omavalitsusliku valitsemise tekkimisest alates;

Praeguse olukorra jätkumine ei soodusta omavalitsuste arengut, sh töökohtade loomise ja haridussüsteemi jms osas. Eelnev seondub aga KOV, kogu piirkonna arenguga, sh võimalusega mõjutada maksubaasi jne. Teema päevakorras ka Narvas III OVP.

NOVEMBRIS 2018 - OTRK?

8. Valdkonna jätkusuutliku arengu tagamine, milleks luua alaliselt toimiv institutsionaalne struktuur: Riigikogu arengukomisjon, Vabariigi Valitsuse alaline institutsioon ning kohaliku ja regionaalse arenduse kompetentse konsolideeriv mõttekoda, mis koondaks valdkonna teadlasi, poliitikuid ja praktikuid; koos ülikoolidega luua alus teaduspõhise riigijuhtimise ja kohaliku omavalitsuse ning regionaaltasandi arengu tagamiseks; valdkonna rahvusvahelise koostöö arendamine;

Põhimõtteliselt oli teema päevakorras 23.09.2010 Riigikogus olulise tähtsusega riiklike küsimuse riigi ja kohalike omavalitsuste partnerlusest arutelul. Teema on jätkuvalt päevakorral nii Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse esindajatega. Täna näiteks arutame teemat veel ka eraldi kohtumisel peaministriga. Ülikoolide koostöö ja võrgustiku parterite ühistegevus on üldiselt palju parem. Tänane foorum on üks selle hea näide.

Arusaadavalt aga on arenguruumi ning vajalik on nii uute sisuliste kui ka vormiliste võimaluste leidmine. Üheks võimaluseks oleks näiteks uue Riigikogus olulise tähtsusega riiklike küsimuse ettevalmistamine.

Luu valdkonna pikema perioodi strateegiline visioonidokument

9. Institutsionaalse ja sisulise võimekuse loomine, et analüüsida toimuvat ja prognoosida milline näeb ümbritsev maailm ja omavalitsuste koht välja 25-30 aasta pärast, võttes seejuures arvesse info- ja kommunikatsioonitehnoloogiate, virtuaalmaailma ja e-teenuste arengut ning innovatsiooniga seonduvat. Kaasata protsessi erinevate ühiskonnagruppide, sh noorte esindajaid;

Eesti ajalooline kogemus ning uus olustik, sh hiljuti toimunud haldus-territoriaalne reform, on ühelt poolt loonud võimalused, teisalt aga väljakutsed nii riigi kui ka kohaliku omavalitsuse jätkusuutlikuks toimimiseks ja arenguks. Olukorda mõjutavad samuti mitmed olulised välised mõjurid, sh EL toimuv.

Eesmärgiks on seega luua valdkonna pikema perioodi strateegiline visioonidokument, mis analüüsiks põhiprobleeme - kajastaks nii arenguid kui ka tõusetunud küsimuste võimalikke lahendusteid.

Demokraatia ja detsentraliseerimise põhimõtete tagamine

10. Demokraatia ja detsentraliseerimise põhimõtete tagamine ning subsidiaarsuse printsiibi rakendamine arvestades põhiseaduses ja Euroopa kohaliku omavalitsuse hartas sätestatud ning ajaloolist kogemust avatud valitsemise korraldamisel, arendades koostööd riigi, kohalike omavalitsuste ja nende liitude, ülikoolide ja kolmanda sektori esindajatega regionaal- ja omavalitsuspoliitika kujundamisel ja realiseerimisel.

Väga oluline on Eesti riigi- ja haldusreformi ning omavalitsussüsteemi jätkuv areng - demokraatlik ühiskond saab toimida ja areneda ainult koostöö ja kaasatuse tingimustes, kus vastavad koostöövõrgustikud toimivad.

Eesti omavalitsustel on olemas tugevad põhiseaduslikud garantiid - oleme ratifitseerinud harta, mille rakendamisest möödub sellel aastal 60 ning Riigikogus ratifitseerimisest järgmisel aastal 25 aastat. Kuid need olulised õigusaktid ning õiguse üldised printsiibid ei realiseeru iseenesest. Eelnev vajab pidevat koostööd ja selle arendamist riigi, kohalike omavalitsuste ja nende liitude, ülikoolide ja kolmanda sektori esindajatega ning vaid nii saame kujundada ja realiseerida Eesti toimiva ja jätkusuutliku regionaal- ja omavalitsuspoliitika.

RIIGIREFORM: kas praegune olukord ei lase enam vanaviisi edasi minna?

- ▶ Tundub et aeg on vast taas küps suuremateks ja süsteemsemateks muudatusteks Eesti riigis, sh omavalitsustes ning regionaaltasandil.
- ▶ Tänapäevane Omavalitsuspäev ja selle teema on üks nendest märkidest.
- ▶ Uus põlvkond toob kaasa uued ideed ning kiiresti muutuv sise- ja väliskeskkond vajab ka teistsuguseid lahendusi - aga milliseid?
- ▶ Suur tänu kaasa mõtlemast ning erksat mõttevahuse jätku!

Professor Wolfgang Drechsler

- ▶ *Vaatamata mõningatele püüetele reforme jätkata, on praeguseks 1989.-1992. aastate reformide ning muudatuste hoog ja ind Eestis suuresti raugenud ning seda mitte ainult riigiasjades. ... Kõige olulisem ülesanne, mis Eesti ees seisab, on taastada või uuesti luua riigikontseptsioon, riigi kui polise, kui inimkoosluse kontseptsioon. Eesti valitud tee, demokraatia, peab saama tõelise sisu ja tähenduse ning ka valitud moodus majanduselu korraldamiseks - (enam-vähem vaba) turumajandus - ei toimi ilma hästi toimiva riigita. Väidetavalt on kõik suuremad probleemid, mille ees Eesti praegu seisab, seotud küsimustega, mis või milline peaks olema riik*

Professor Jüri Uluots 1933

- ▶ Üks Inglise kuulus jurist ütles, et ei ole vägevamat asutust, mis võiks võistelda oma vanaduse, tähtsuse ja mõjukuse poolest sellega, mida esitab endas Inglise parlament.
- ▶ Seda ütelist võib kohandada ka Eestile. Ei ole õiguslikku põhimõtet, mis võiks Eestis võistelda omavalitsuse ideega vanuselt, pidevuselt ja kasvatuslikult. Eesti omavalitsus on olnud nurgakiviks, millele praegune aeg tugineb.

PÜÜAME SIIS KOOS LUGUPEETUD RIIGIMEHE JA TEADLASE ÜTELUSE ÕIGSUST KA EDASPIDI ÜHISELT TÕESTADA

- ▶ SUUR TÄNU & ÕNNE EESTI VABARIIK 100
- ▶ ÕNNE JA EDU KÕIGILE HEADELE NAABRITELE

**Täna veelkord kaaskorraldajaid, esinejaid, moderaatoreid
ning osalejaid!**

SUUR TÄNU NARVA!

EDUKAID OMAVALITSUSPÄEVI!